

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

Форма № Н - 3.04

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра етнології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан історичного факультету

_____ проф. Сіромський Р. Б.

“30” ____ серпня ____ 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Традиції громадського побуту в українців

(шифр і назва навчальної дисципліни)

галузь знань _____ **01 Освіта / Педагогіка** _____

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____ **014.03 Середня освіта (Історія)** _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

освітній ступінь _____ **бакалавр** _____

(назва освітнього ступеня)

факультет _____ **історичний** _____

(назва факультету)

Львів – 2024 рік

Робоча програма нормативної дисципліни “Традиції громадського побуту в українців” для студентів II курсу (освітній ступінь – бакалавр) з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія). “30” серпня 2024 року – 26 с.

Розробники:

Тарнавський Роман Богданович – доктор історичних наук, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка

Гілевич Ігор Ярославович – кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри етнології

Протокол від “30” серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри етнології

_____ (проф. Сілецький Р. Б.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“30” серпня 2024 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету
Протокол від “30” серпня 2024 року № 1 (2024/2025)

“30” серпня 2024 року Голова _____ (проф. Сіромський Р. Б.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 014.03 Середня освіта (Історія)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2-й	1/2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		3-й	III/IV-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,5	Освітній рівень: бакалавр	Лекції	
		32 год.	12 год.
		Практичні, семінарські	
		–	–
		Лабораторні	
		–	–
		Самостійна робота	
		58 год.	78 год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю:			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 32/58

для заочної форми навчання – 12/78

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: на основі використання найновіших здобутків української та світової етнологічної науки та інших галузей знань розглянути проблематику, пов'язану з українською традиційною сільською громадою (її структурою та функціями, звичаєвим правом, громадським побутом тощо).

Завдання:

- ◎ розкрити особливості та наукові результати основних етапів дослідження різних явищ та проблем, що пов'язані з традиціями громадського побуту українців;
- ◎ ознайомити студентів із науковою спадщиною провідних українських етнологів XIX – початку XXI ст. на ниві дослідження громадського побуту;
- ◎ комплексно розглянути структуру та функції традиційної української сільської громади, звичаєве право, різні компоненти громадського побуту;
- ◎ студенти повинні навчитися критично опрацьовувати рекомендовані джерела та літературу, аналізувати фактологічний матеріал, виявити вміння робити його порівняння та аналіз, показати розуміння загальних тенденцій розвитку української сільської громади впродовж етнічної історії українців

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- ◎ головні аспекти організації та функціонування української традиційної (сусідської) сільської громади як соціальної структури;
- ◎ правові норми (в тому числі, звичаєві), за якими існували громади в українських селах;
- ◎ головні звичаї громадського побуту, зокрема, традиційної трудової взаємодопомоги;

вміти:

- ◎ критично опрацьовувати історіографічну літературу ;
- ◎ пояснити роль необхідності розуміння традиції громадського життя на українських землях для розбудови громадянського суспільства у сучасній Україні;

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

ДЖЕРЕЛА ТА ІСТОРИОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ УКРАЇНСЬКОЇ ТРАДИЦІЙНОЇ СІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ.

Тема 1. Історіографія теми “Українська сільська громада”.

Дослідження української сільської громади та громадського побуту Павлом Чубинським. Історико-етнографічний нарис Олександри Кувеньової “Громадський побут українського селянства” (Київ, 1966). Дослідження української сільської громади в Карпатах і на Прикарпатті (за працями Василя Інкіна та Ганни Горинь). Праця Юрія Гошка “Звичаєве право населення

Українських Карпат та Прикарпаття XIV–XIX ст.” (Львів, 1999). Українська сільська громада в працях Степана Макарчука та Марини Гримич.

Тема 2. Структура української сусідської громади.

Посада сільського голови (“війта”, “солтиса”, “старости”, “бирува”). Громадські урядники (“десятники”, “соцькі” та ін.). Організація громадських зборів. Участь представників сімей у громадських зборах. Час скликання “сходів”.

Тема 3. Традиційні молодіжні громади як гендерно-вікові соціальні структури.

Специфіка парубочих і дівочих громад. Організація молодіжного дозвілля. “Вулиця”. Вечорниці та досвітки. Дошлюбне спілкування молоді та пов’язані з ним звичаєві норми.

Тема 4. Роль Церкви у громадському житті українських селян.

Особа священика в українській сільській громаді. Церковні комітети як специфічні громадські підструктури. Роль храмових свят у зміцненні громадських зв’язків.

Тема 5 Відносини українських сусідських громад з державною владою.

Відносини громадських урядників з офіційною державною владою. Вплив політичних подій ХХ ст. (Столипінської аграрної реформи, колективізації сільського господарства тощо) на організацію української сільської громади. Дорожня повинність “шарварок”. Нічна варта.

Змістовий модуль 2 ТРАДИЦІЙНИЙ ГРОМАДСЬКОГО-ВИРОБНИЧИЙ ПОБУТУ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН

Тема 6. Громадські звичаї в організації традиційного землеробства та тваринництва.

Толоко-царинна система землеробства. Черезсмужжя. Традиційне полонинське господарство гуцулів. Спосіб випасання худоби на “ряд” (“черга”, “колейка”, “очередь”).

Тема 7. Традиції трудової взаємодопомоги.

Організація толок. Специфіка толоки під час будівництва з використанням глини. Обжинки. Обряд “віхи” в контексті звичаїв трудової взаємодопомоги. Звичай супряги.

Тема 8. Звичаї громадського побуту, пов'язані з наймом.

Специфіка виникнення та побутування звичаю “скіпщина”. Умови виникнення та історичний розвиток звичаїв “зажин”, “замолот”, “закопи”. Трудові артілі.

Тема 9. Соціальний захист населення з боку громади.

Організація допомоги погорільцям, потерпілим від повені та іншим категоріям постраждалих від надзвичайних ситуацій. Благодійні толоки. Звичай “вдовин плуг” (“вдовин день”). Соціальний захист сиріт. Організація громадських позикових кас і комор.

Тема 10. Громадські звичаї у структурі родинної та календарної обрядовості.

Роль громади у родильних, весільних і поховальних звичаях та обрядах. Громадські звичаї під час свят зимового, весняного та літньо-осіннього календарних циклів.

Змістовий модуль 3

ЗВИЧАЄВЕ ПРАВО ЯК ОСНОВА РЕГУЛЯЦІЇ ГРОМАДСЬКИХ ВІДНОСИН В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКИХ СЕЛЯН

Тема 11. Історичні джерела звичаєвого права українців.

Правові норми “Руської правди”. Вплив норм німецького, польського та волоського на звичаєве право українців. Співіснування звичаєвого права та державного законодавства.

Тема 12. Організація громадського судочинства.

Функціонування копних судів: специфіка їхнього скликання та владних повноважень. “Ведення сліду”. Запобіжні заходи щодо підозрюваного у злочині.

Тема 13. Цивільне звичаєве право українців.

Спадкування за звичаєвим правом. Укладання угод купівлі-продажу. Покарання за аморальну поведінку.

Тема 14. Кримінальне звичаєве право.

Покарання за нанесення тілесних ушкоджень та вбивство. Відповідальність за крадіжки та псування майна.

Тема 15. Специфіка звичаєво-правових норм щодо справ, пов'язаних з демонологією.

Покарання за чародійство. Судові процеси над людьми, звинуваченим у відьомстві. Спалення та потоплення відьом.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Джерела та історіографія проблеми. Організаційні засади української традиційної сільської громади.												
Тема 1. Історіографія теми “Українська сільська громада”	8	4				4	8	2				5
Тема 2. Структура української сусідської громади	6	2				4	6	1				5
Тема 3. Традиційні молодіжні громади як гендерно-вікові соціальні структури	6	2				4	6	1				5
Тема 4. Роль Церкви у громадському житті українських селян	6	2				4	6	1				5
Тема 5 Відносини українських сусідських громад з державною владою	4	2				2	4	1				
Разом за змістовим модулем 1	30	12				18	30	6				20
Змістовий модуль 2. Традиційний громадського-виробничий побуту українських селян												
Тема 6. Громадські звичаї в організації традиційного землеробства та тваринництва	6	2				4	6	1				5
Тема 7. Традиції трудової взаємодопомоги	6	2				4	6	1				5
Тема 8. Звичаї	6	2				4	6	1				5

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		
...		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Історіографія теми “Українська сільська громада”	4
2	Тема 2. Структура української сусідської громади	4
3	Тема 3. Традиційні молодіжні громади як гендерно-вікові соціальні структури	4
4	Тема 4. Роль Церкви у громадському житті українських селян	4
5	Тема 5 Відносини українських сусідських громад з державною владою	2
6	Тема 6. Громадські звичаї в організації традиційного землеробства та тваринництва	4
7	Тема 7. Традиції трудової взаємодопомоги	4
8	Тема 8. Звичаї громадського побуту, пов’язані з наймом	4
9	Тема 9. Соціальний захист населення з боку громади	4
10	Тема 10. Громадські звичаї у структурі родинної та календарної обрядовості	4
11	Тема 11. Історичні джерела звичаєвого права українців	4

12	Тема 12. Організація громадського судочинства	4
13	Тема 13. Цивільне звичаєве право українців	4
14	Тема 14. Кримінальне звичаєве право	4
15	Тема 15. Специфіка звичаєво-правових норм щодо справ, пов'язаних з демонологією	4
	Разом	58

9. Індивідуальні завдання

Перелік статей для рецензування

(30 балів, обсяг рецензії до 5 стор., здати до 15 листопада кілька студентів можуть брати ту саму статтю для рецензування)
(переважна більшість публікацій доступна в інтернеті, зокрема й на сторінці курсу а платформі МУДЛ)

Горинь Г. Роль громади у формування особи (історичний досвід українців) // Народознавчі зошити. 2008. № 3–4. С. 440–444. Доступ: <https://nz.lviv.ua/archiv/2008-3-4/32.pdf>

Дяківнич Р. «Музика» як традиційна форма дозвілля молоді Опілля першої половини ХХ століття // Народна творчість та етнологія. 2017. № 2. С. 44–53. Доступ: <https://nte.etnolog.org.ua/arkhiv-zhurnalu/2017-rik/2/819-z-istorii-nauky-ta-sotsialnoho-zhyttia/452-muzyka-iaak-tradytsiina-forma-dozvillia-molodi-opillia-pershoi-polovyny-khkh-stolittia>

Дяківнич Р. Залучення молоді Опілля до громадського життя: її участь у господарських роботах наприкінці ХІХ – у першій половині ХХ ст. // Народознавчі зошити. 2018. № 3. С. 676–682. Доступ: <https://nz.lviv.ua/archiv/2018-3/17.pdf>

Дяківнич Р. Організація та структура молодіжних громад Опілля (кінець ХІХ — перша половина ХХ ст.) // Народознавчі зошити. 2016. № 4. С. 777–784. Доступ: <https://nz.lviv.ua/archiv/2016-4/5.pdf>

Кісь О. Українська сільська молодь у дзеркалі гендерних відмінностей // Незалежний культурологічний часопис «Ї». 2002. № 24. С. 184–190. Доступ: <https://www.ji.lviv.ua/n24texts/kis-oksana.htm>

Макарчук С. Тематичний спектр досліджень комісії ВУАН зі звичаєвого права (1922–1928) // Україна: культурна спадщина. національна свідомість, державність / Інститут народознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2006–2007. Вип. 15: Confraternitas. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича / відп. ред. Микола Крикун, заст. відп. ред. Остап Середа. Львів, 2006–2007. С. 761–768.

Тарас Я. Суспільно-громадські допомоги на Покутті: толоки, клаки, помочі, супряги // Народознавчі зошити. 2018. № 1. С. 189–199.

Тарнавський Р. Обжинковий вінок у системі обряду “Віхи” (До проблеми з’ясування первісної семантики обжинкового вінка) // Міфологія і фольклор. 2011.

№ 2. С. 69–78. Доступ:
<http://publications.lnu.edu.ua/journals/index.php/mythology/article/viewFile/993/982>

Тарнавський Р. Семантика терміна “толока” в заняттях і звичаєвості українців // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2011. Вип. 46. С. 346–371.

Тарнавський Р. Толока під час будівництва в громадському побуті українських селян (друга половина XIX – перша половина XX ст.) // Народознавчі зошити. 2012. № 6. С. 995–1009. Доступ:
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/94885/02-Tarnavskiy.pdf?sequence=1>

Тарнавський Р. Толока як відробіткова рента у господарствах великих землевласників // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2012. Вип. 47. С. 30–43.

Тарнавський Р. “Віха” як елемент толочної обрядовості // Народознавчі зошити. 2008. № 5–6. С. 525–530.

Тарнавський Р. Звичаї громадського побуту // Культурно-побутові традиції українців Волині: історико-етнологічні нариси: монографія / за ред. проф. Р. Б. Сілецького. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. С. 455–480.

Тарнавський Р. Звичаї трудової сусідської взаємодопомоги в громадсько-виробничому побуті українців: історіографія питання // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Львів, 2012–2013. Вип. 13–14. С. 84–96.

Тарнавський Р. Звичай толоки в контексті народного господарського календаря українських селян (За матеріалами з теренів Південно-Західного історико-етнографічного регіону України) // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Львів, 2010. Вип. 11. С. 129–140.

10. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни “Традиції громадського побуту в українців” використовуються такі методи навчання:

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, презентації на проекторі. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння історіографічних фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам – в аналогічних до представленого зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Частково-пошуковий, або евристичний метод. Його суть – в організації активного пошуку розв'язання висунутих педагогом (чи самостійно сформульованих) пізнавальних завдань або під керівництвом педагога, або на основі евристичних програм і вказівок. Процес мислення набуває продуктивного характеру, але його поетапно скеровує й контролює педагог або самі студенти на основі роботи над програмами (зокрема й комп'ютерними) та з навчальними посібниками. Такий метод, один з різновидів якого є евристична бесіда, - перевірений спосіб активізації мислення, спонукання до пізнання.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

11. Методи контролю

Оцінювання студентів здійснюється на основі модульно-рейтингової системи за шкалою від 0 до 100 балів. Остаточний рейтинг складається з рейтингу роботи студента упродовж семестру. Рейтингова оцінка знань студентів з курсу визначається за сумою балів, отриманих студентами за рецензію, усний колоквиум і підсумкове тестування наприкінці семестру.

Лекції: Передбачають систематичний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є обов'язковим.

Модульний контроль. Результат роботи студента протягом семестру складається з таких компонентів:

- Рецензія на одну із запропонованих лектором статей (обсягом до 5 сторінок) (**максимально 30 балів**);
- усний колоквиум (середина листопада, **максимально 20 балів**)
- Підсумкове тестування (**максимально 50 балів**).

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування, самостійна робота, колоквиум															Рецензія	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2					Змістовий модуль 3					30	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Визначення</i>	<i>За національною шкалою</i>	
			<i>Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку</i>	<i>Залік</i>
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>		
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>		

13. Методичне забезпечення

1. Балущок В. Молодіжні громади та обряди ініціацій в традиційному селі // Народна культура українців: життєвий цикл людини: історико-етнологічне дослідження: у 5 т. / наук. ред. М. Гримич. Київ: Дуліби, 2010. Т. 2: Молодь. Молодість. Молодіжна субкультура. С. 56–96.
2. Гримич М. Громада і громадський побут // Українська етнологія : навч. посіб. / за ред. В. Борисенко. Київ: Либідь, 2007. С. 228–236.
3. Кожолянюк Г. К. Народознавство Буковини. Громадський і сімейний побут: навч. посібник. Чернівці: Рута, 1998. 111 с. ; іл.
4. Макарчук С. Громада і громадський побут // Етнографія України: навч. посібник / за ред. С. А. Макарчука. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Львів: Світ, 2004. С. 328–344.
5. Макарчук С., Тарнавський Р. Громада і громадський побут // Етнографія українців : навч. посібник / за ред. С. А. Макарчука. Вид. 3-тє, перероб. і доп. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. С. 444–463.

14. Рекомендована література

Базова

6. Балущок В. Обряди ініціацій українців та давніх слов'ян. Львів; Нью-Йорк: Видавництво М.П. Коць, 1998. 216 с.
7. Боцонь Л. А., Минько Л. И. Общественный быт сельского населения // Общественный, семейный быт и духовная культура населения Полесья. Минск: Наука и техника, 1987. С. 8–47.
8. Горинь Г. Громада. Громадський побут // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат: у 4 т. / гол. ред. С. Павлюк. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2006. – Т. II : Етнологія та мистецтвознавство. – С. 409–432.
9. Горинь Г. Й. Громадський побут сільського населення Українських Карпат (XIX – 30-ті роки XX ст.) . Київ: Наукова думка, 1993. 199 с.
10. Горинь Г. Й. Етичні норми та ідеали подільської сільської громади // Тези доповідей і повідомлень 1-ї Тернопільської обласної наукової історико-краєзнавчої конференції. Част. III. Секція V. Етнографія, фольклор. Тернопіль, 1990. С. 33–34.
11. Гошко Ю. Г. До історії сільської общини на Поліссі // Народна творчість та етнографія. 1966. № 3. С. 33–39.
12. Гошко Ю. Г. Звичаєве право населення Українських Карпат та Прикарпаття XIV–XIX ст. Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. 336 с.
13. Гошко Ю. Г., Тиводар М. П. Громадський побут // Гуцульщина: історико-етнографічне дослідження. Київ: Наукова думка, 1987. С. 224–230.

14. Гошко Ю., Мушинка М., Турчак О. Громадський побут // Лемківщина: історико-етнографічне дослідження : у 2 т. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2002. Т. II : Духовна культура. С. 25–43.

15. Гримич М. В. Звичаєве цивільне право українців XIX – початку XX століття. Київ: Арістей, 2006. 560 с.

16. Дикарев М. Збірки сільської молодіжи на Україні // Материяли до українсько-руської етнології. Львів, 1918. Т. XVIII. С. 170–275.

17. Дяківнич Р. «Музика» як традиційна форма дозвілля молоді Опілля першої половини XX століття // Народна творчість та етнологія. 2017. № 2. С. 44–53. Доступ: <https://nte.etnolog.org.ua/arkhiv-zhurnalu/2017-rik/2/819-z-istorii-nauky-ta-sotsialnoho-zhyttia/452-muzyka-ia-tradytsiina-forma-dozvillia-molodi-opillia-pershoi-polovyny-khkh-stolittia>

18. Дяківнич Р. Залучення молоді Опілля до громадського життя: її участь у господарських роботах наприкінці XIX – у першій половині XX ст. // Народознавчі зошити. 2018. № 3. С. 676–682. Доступ: <https://nz.lviv.ua/archiv/2018-3/17.pdf>

19. Дяківнич Р. Організація та структура молодіжних громад Опілля (кінець XIX — перша половина XX ст.) // Народознавчі зошити. 2016. № 4. С. 777–784. Доступ: <https://nz.lviv.ua/archiv/2016-4/5.pdf>

20. Інкін В. Ф. Сільське суспільство Галицького Прикарпаття у XVI–XVIII століттях: історичні нариси / упор. та наук. ред. Миколи Крикуна. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, Інститут історичних досліджень, 2004. I–XX + 1–420 + XXI–СП с. (Серія: Монографії. № 2).

21. Кісь О. Українська сільська молодь у дзеркалі гендерних відмінностей // Незалежний культурологічний часопис «І». 2002. № 24. С. 184–190.

22. Крикун Ю. Звичаєве право українців у наукових дослідженнях 1920-х – початку 1930-х років. Київ: Дуліби, 2016. 200 с.

23. Кувеньова О. Ф. Громадський побут українського селянства: історико-етнографічний нарис. Київ: Наукова думка, 1966. 137 с.

24. Кутельмах К. М. Громада і громадський побут // Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження / за ред. Ю.Г. Гошко. Київ: Наукова думка, 1983. С. 193–207.

25. Макарчук С. Звичаєве право // Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат : у 4 т. / гол. ред. С. Павлюк. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006. Т. II : Етнологія та мистецтвознавство. С. 385–408.

26. Макарчук С. Тематичний спектр досліджень комісії ВУАН зі звичаєвого права (1922–1928) // Україна: культурна спадщина. національна свідомість, державність / Інститут народознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. – Львів, 2006–2007. Вип. 15: Confraternitas. Ювілейний збірник на пошану Ярослава Ісаєвича / відп. ред. Микола Крикун, заст. відп. ред. Остап Середа. Львів, 2006–2007. С. 761–768.

27. Пономарьов А.П. Дошлюбне спілкування молоді // Поділля: Історико-етнографічне дослідження. Київ: Доля, 1994. С. 160–175.

28. Сироткін В. Традиції колективної трудової взаємодопомоги // Українці: історико-етнографічна монографія: у 2 кн. Опішне: Українське народознавство, 1999. Кн. 1: Матеріальна культура. С. 371–376.

29. Сумцов Н. Ф. Досветки и посиделки. Киев: Типография А. Давиденко, 1886. 24 с.

30. Тарнавський Р. “Віха” як елемент толочної обрядовості // Народознавчі зошити. 2008. № 5–6. С. 525–530.

31. Тарнавський Р. Звичай громадського побуту // Культурно-побутові традиції українців Волині: історико-етнологічні нариси: монографія / за ред. проф. Р. Б. Сілецького. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. С. 455–480.

32. Тарнавський Р. Звичай трудової сусідської взаємодопомоги в громадсько-виробничому побуті українців: історіографія питання // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Львів, 2012–2013. Вип. 13–14. С. 84–96.

33. Тарнавський Р. Звичай толоки в контексті народного господарського календаря українських селян (За матеріалами з теренів Південно-Західного історико-етнографічного регіону України) // Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Львів, 2010. Вип. 11. С. 129–140.

34. Тарнавський Р. Семантика терміна “толока” в заняттях і звичаєвості українців // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2011. Вип. 46. С. 346–371.

35. Тарнавський Р. Толока під час будівництва в громадському побуті українських селян (друга половина XIX – перша половина XX ст.) // Народознавчі зошити. 2012. № 6. С. 995–1009. Доступ: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/94885/02-Tarnavskiy.pdf?sequence=1>

36. Тарнавський Р. Толока та супруга в громадському побуті селян Південно-Західного історико-етнографічного регіону України: культурно-генетична проблема: автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 20 с.

37. Тарнавський Р. Толока як відробіткова рента у господарствах великих землевласників // Вісник Львівського університету. Серія історична. Львів, 2012. Вип. 47. С. 30–43.

Допоміжна

38. Береза Я. М. «Слухайте, люди!» (з давніх косарських звичаїв, записаних у селах Солуки Карачинів і Поланки Воронців, Городецького повіту) // Життя і знання. 1938. Ч. 7–8. С. 207–208.

39. Гомик І. Лемківські «вечірки» (вечерниці) // Матеріали до етнології й антропології. Львів, 1929. Т. XXI–XXII. Ч. 1. С. 303–308.

40. Горинь Г. Роль громади у формування особи (історичний досвід українців) // Народознавчі зошити. 2008. № 3–4. С. 440–444. Доступ: <https://nz.lviv.ua/archiv/2008-3-4/32.pdf>

41. Мазуркевич О. П. Сільські молодіжні громади як школа етикетного виховання // Культура України. 2013. Вип. 43. С. 110–118.

42. Тарас Я. Суспільно-громадські допомоги на Покутті: толоки, клаки, помочі, супряги // Народознавчі зошити. 2018. № 1. С. 189–199.

43. Тарнавський Р. Обжинковий вінок у системі обряду “Віхи” (До проблеми з’ясування первісної семантики обжинкового вінка) // Міфологія і фольклор. 2011. № 2. С. 69–78. Доступ:

<http://publications.lnu.edu.ua/journals/index.php/mythology/article/viewFile/993/982>

44. Чубинский П. П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел: материалы и исследования. Санкт-Петербург: Типография К. В. Трубникова, 1872. Т. VI : Народные юридические обычаи по решениям волостных судов. XVI + 408 с.

15. Інформаційні ресурси

1. <http://diasporiana.org.ua>
2. www.etnolog.org.ua
3. nz.ethnology.lviv.ua
4. ethnology.lviv.ua
5. opishne-museum.gov.ua
6. istvolyn.info